

**Коптєва Г.М. д-р екон. наук, професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Україна**

**Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної
діяльності України**

Центральне місце у сучасній інноваційній економіці будь-якої країни належить людині, яка є і головною умовою, і основним фактором, і виробником, і споживачем інновацій водночас. Інноваційний розвиток розпочинається з нової ідеї (гіпотези), яку висуває людина, котра має відповідний рівень освіти, кваліфікації, мислення; спирається на досвід, власні навички і вміння, професіоналізм, проведені наукові дослідження та експериментальну базу, що дає змогу створювати нові знання та інновації. Отже, продукування, нагромадження, зберігання, використання та передача знань є основою інноваційної діяльності в будь-якій сфері економіки країни. Саме вони стають джерелом збільшення вартості та цінності товару (послуги) або технології.

Наріжним каменем розвитку інноваційної економіки країни є її системоутворюючі елементи – людина, її знання і вміння та нездоланне прагнення перетворювати світ навколо себе.

Передумовами розвитку інноваційної сфери Європейського Союзу є генерація глобального наукового знання і створення єдиного європейського науково-дослідницького простору, націленого на формування загальноєвропейського ринку ідей, знань, досліджень, інновацій.

Інноваційний розвиток української економіки на основі міжнародних зіставлень дозволяє виявити місце України в глобальному інноваційному просторі за допомогою якісних і кількісних показників, що характеризують ті чи інші позиції країн у світовій економіці (табл.).

За інформацією, наведеною у табл., Україна у 2020 р. посіла 45-те місце в глобальному рейтингу інновацій, а у 2021 р. зменшила свій торішній результат на чотири пункти. Можна відмітити, що Україні є куди прагнути в питаннях регулятивного середовища, інформаційних та комунікаційних технологій, державних інституцій, інфраструктури, креативних товарів і послуг, а також екологічної стійкості.

Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності проводиться Інститутом менеджменту (IMD) з метою оцінки рівня сприйняття країною цифрових технологій, що ведуть до трансформації в урядовій практиці, бізнесмоделях і суспільстві в цілому. У 2020 році дослідження охоплювало 63 країни, кожна з яких в рейтингу оцінювалась на основі аналізу 50 індикаторів за трьома основними показниками: знання, технології, майбутня готовність. Не зважаючи на певні успіхи, Україна продовжує залишатись у 10-найгірших країн рейтингу (+2 позиції, 58 місце із 63 країн в рейтингу, що аналізувались, або 48,81 балів). За рівнем якості освіти, знань та навичок, рівня кваліфікації робочої сили, країна посіла 38 місце проти 40 місця роком раніше; розвитку цифрових технологій – 59 місце проти 61 місця в рейтингу 2019 року. За рівнем показників

готовності до майбутнього використання цифрових технологій урядом, бізнесом та суспільства в цілому – 61 місце проти 62 місця роком раніше.

Таблиця

Позиції України в міжнародних рейтингах [1-6]

Назва рейтингу	Рік	Позиція	Індекс	Загальна кількість країн, які представлені в рейтингу
Рейтинг країн світу за Індексом розвитку людського капіталу (The Human Capital Index)	2020	53	0,63	174
Рейтинг країн світу за Індексом глобалізації (KOF Swiss Economic Institute, The 2020 Index of Globalization)	2020	44	74,95	196
Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності (The IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020)	2020	58	48,81	63
Рейтинг країн світу за Індексом інновацій 2020 р. (The Global Innovation Index 2020)	2020	45	36,32	131
Рейтинг країн світу за Індексом інновацій 2021 р. (The Global Innovation Index 2021)	2021	49	37,00	130
Індекс інновацій Агентства Bloomberg (2020 Bloomberg Innovation Index)	2020	56	48,24	60
Рейтинг талантів (The IMD World Talent Ranking 2020)	2020	42	53,43	63
Рейтинг талантів (The IMD World Talent Ranking 2021)	2021	46	50,37	64

За індексом інноваційного розвитку Агентства Bloomberg Україна посіла у 2020 р. 56 місце серед 60 досліджуваних країн. Падіння рейтингу порівняно з 2019 р. зумовлено послабленням позиції України за 4-ма із семи складових даного індексу. Це – інтенсивність досліджень і розробок (57 місце проти 54 у 2019 р.), концентрація дослідників (49 місце проти 46 у 2019 р.), ефективність вищої освіти (48 проти 28 у 2019 р.) та патентна активність (36 проти 35 у 2019р.).

Інноваційний розвиток економіки неможливий без навчання, залучення та утримання внутрішньої та міжнародної висококваліфікованої робочої сили задля укріплення конкурентоспроможності та досягнення зростання добробуту. За рейтингом талантів за 2020-2021 рр. IMD (WTR) оцінюється статус країни за трьома ключовими критеріями: «Інвестиції та розвиток» (те, як країна заохочує місцеві таланти), «Привабливість» (наскільки ефективно економіка утримує внутрішні таланти та залучає міжнародні) і «Готовність» (якість наявних навичок і компетенцій). За результатами проведеного дослідження рейтингу талантів, можна дійти висновку, що Україна у 2021 р. втратила свою позицію у порівнянні з 2020 р. на чотири пункти (з 42 на 46 позицію із загальної кількості 64 країн, які представлені у рейтингу).

Позиції України у міжнародних рейтингах, що відображають стан розвитку інноваційної діяльності засвідчують, з одного боку, наявність високого рівня освітньо-наукового потенціалу, який є підґрунтям для продукування

новацій, інновацій, наукових розробок, нової техніки чи технології тощо. Але, з іншого боку, демонструють цілу низку проблем: наявність неефективного та слабого механізму впровадження інновацій у сферу економічної діяльності та подальшої комерціалізації; зменшення обсягів фінансування науки та інновацій, розвитку освіти; захист прав на інтелектуальну власність, насамперед існування піратства, високі інвестиційні та фінансові ризики; рівень кібербезпеки; пандемія і політична нестабільність; низький рівень співпраці між інноваційними підприємствами та науково-дослідними установами тощо.

Таким чином, проведений порівняльний аналіз позиції України в міжнародних рейтингах відносно світового рівня, на основі міжнародних індексів, дозволив констатувати, що Україна має освітній та науковий потенціал, здатний продукувати інноваційний та цифровий розвиток в сучасних умовах економіки, проте є проблеми. Для вирішення наведених проблем, що приводять до гальмування розвитку країни й як наслідок падіння її позицій у міжнародних рейтингах, необхідно вирішити низку завдань, що мають зрушити зростання інноваційної діяльності, серед яких можна виділити: запровадження дієвих інструментів сприяння державою реалізації результатів науково-технічної та інноваційної діяльності; сприяння збільшенню інвестицій в науково-технічну та інноваційну діяльність; поширення науково-технічних програм, що передбачають співпрацю наукового та виробничого секторів; впровадження програмних розробок в секторах, які покривають масові ринки й швидко масштабуються; налагодження партнерських відносин з країнами ЄС та світовими лідерами інноваційного розвитку; модернізацію вітчизняної освітньої системи та наукової підготовки відповідно до міжнародних стандартів; удосконалення системи інформаційно-комунікаційного забезпечення інноваційної діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Рейтинг країн світу за Індексом розвитку людського капіталу. The Human Capital Index. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/human-capital> (дата звернення: 20.10.2022)
2. Рейтинг країн світу за Індексом глобалізації. KOF Swiss Economic Institute, The 2020 Index of Globalization. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index> (дата звернення: 20.10.2022)
3. Адміністрація Держспецзв'язку України. Конкурентоспроможність України. URL: <http://www.dstszi.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2022)
4. Індекс інновацій Агентства Bloomberg. Джерело: URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-mostinnovative-nation> (дата звернення: 20.10.2022)
5. Рейтинг талантів The IMD World Talent Ranking 2021. URL: <https://imd.cld.bz/IMD-World-Talent-Ranking-2021/62/> (дата звернення: 20.10.2022)
6. Рейтинг країн світу за Індексом інновацій 2021 р. The Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf (дата звернення: 20.10.2022)